

Mezi životem a smrtí

Tomáš Jelínek

Zastavme se. Pojdme si něco uvědomit. Každý, každý někdy scrollujeme sociálními sítěmi.

Přemýšleli jste někdy nad tím, kolik lidí, jejichž digitální otisk jste jednoduchým posouváním palce odignorovali, již nežije? Moji kamarádce nedávno takto vyskočil příspěvek od jednoho jejího přítele. Ten člověk už je dva roky po smrti, ale jeho digitální otisk žije dál. Není ani mrtvý, ani živý. Přežívá jeho otisk jako trpká připomínka ztráty, nebo jako forma ochránění se, právě tímto otiskem, před smrtí? To je ono skutečné „mezi životem a smrtí“ dneška.

Zde se vynořuje fascinující zjištění. Významné úvahy o smrti. Často je spojujeme s tím, že smrt je něco v podstatě konečného, uzavřeného, a proto hledáme smysl, před smrtí, nebo po ní. Nedokážeme si přiznat vlastní konečnost. Naproti tomu například Heidegger říká, že uvědomění vlastní smrtelnosti nás osvobozuje. Činí autentičtějšími.

Ve 21. století, století vědy, se smrt paradoxně stává nejistým, vzdáleným, rozostřeným pojmem. Dokážeme vytvořit digitální otisk mozku mrtvého „žijící“ v počítači. Existují lidé, které jsme vrátili ze stavu klinické smrti. Máme AI Chatboty, kteří vystupují z role dávno mrtvé celebrity, posouvá se kryonika, máme Crisper, sperma banky...

Co to znamená pro transcendentální úvahu? Že filosofie hledající smysl života, smrti se stávají anachronismem. Není již třeba pracovat na uvědomování konečnosti. To právě chápeme velmi dobře. Co je důležité, že konečnost přichází o svůj původní význam. Se všemi pokusy o zvrácení konečnosti přestává mít smysl, není čistá, je pošpiněna našimi snahami o její zvrácení. Hranice života se rozplývá v mlze.

Co by znamenala tradiční úvaha o smrtelnosti? Proč se snažit předstírat emoce a překážky, o kterých se předpokládá, že je budu překonávat? Proč? Jen pro splnění očekávání za cenu autentičnosti? Ne. Zde se rodí autentičnost.

Znamená to tedy, že smrt není důležitá? To rozhodně ne, jen se domnívám, že ztrácí v dnešním společenském kontextu relevanci. Jak se tedy se smrtí dnešní doby vyrovnávat? Zde si můžeme vzít příklad z Kunderova pojetí smrti. Odkazují na jeho dílo Žert. Tam, kde ostatním přechází mráz po zádech, přichází Kunderův žert. Ne snad proto, že by nechápal smrt a její váhu. Naopak, jen člověk, který závažnosti dokonale porozumí, může vystřídat zhrození smíchem. Zde, ve smíchu, je odpověď na „mezi životem a smrtí“. Jedině pokud dokážeme takto obrátě manipulovat s myšlenkou vlastní smrti, upřímně se jí smát, jsme skutečně pochopili.

Nechápejte mne prosím špatně. Nesnažím se o negaci smrti, smrt je třeba přijmout. Smrt je pořád, všude. V prázdném algoritmu předhazujícím mrtvého za peníze, a i v tom, že celé toto mé dílo bude jednou součástí nějakého archivu, digitálním, nemrtvým otiskem mne. Mezi životem a smrtí. Žijeme, ale naše smrt nám již nenáleží.